

УДК 658.6:381.11

Р.В. Костенко

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ВАЛЮТНИЙ РИНОК» У ВІТЧИЗНЯНІЙ НАУКОВІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

У даній статті показано розкриття сутності поняття «валютний ринок» і доводиться, що вона полягає у фінансово-економічній відносині, в процесі яких зустрічається попит і пропозиція на іноземну валюту, здійснюються конверсійні операції, та операції з переміщення валютних капіталів.

The essence of «the currency market» concept is expoused in the article under concept «currency market», from economic point of view, we understand financial and economic attitudes where there are supply and demand on foreign currency, the conversion operations, the same operation on moving the currency capitals are carried out.

Ключові слова: валютний ринок, валютні операції, фінансові відносини.

У процесі розрахунків у зовнішній торгівлі, за кредити, при інвестиціях і міждержавних платежах виникає необхідність обміну однієї валюти на іншу через відсутність єдиного платіжного засобу. Такий обмін відбувається на валютному ринку. На сучасному етапі розвитку економіки валютний ринок являє собою складну й динамічну економічну систему, що функціонує в рамках усього світового господарства.

За час свого розвитку валютний ринок поступово ускладнювався й пристосовувався до нових умов. Він пройшов шлях від локальних центрів торгівлі векселями в іноземних валютах до фактично єдиного міжнародного ринку який виконує важливу економічну функцію.

Разом з розвитком і вдосконаленням валютного ринку розвивалися й удосконалювалися валютні операції, з'являлися нові їх види, поліпшувалася техніка їх проведення. На світовому фінансовому ринку домінують саме операції на валютному ринку, що обумовлено значними обсягами переливу капіталу в умовах лібералізації національних фінансових ринків.

Середньорічний обсяг операцій на валютному ринку становить порядку понад трлн. дол. США на рік. Тому можна стверджувати, що він є найбільшим сегментом фінансового ринку. Сучасний валютний ринок — це складна багатофакторна система, що динамічно розвивається. Знання структури, особливостей і законів функціонування валютного ринку є запорукою успіху проведених на ньому операцій. Саме тому проблема дослідження сутності валютного ринку та його структури набуває все більшої актуальності.

Метою даної статті є визначення та теоретичне обґрунтування сутності поняття «валютний ринок».

Аналізуючи економічну літературу не можна не помітити існування декількох підходів щодо визначення сутності поняття «валютний ринок». Відомі вчені (С.Я. Боринець, А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк) розуміють під валютним ринком такий ринок,

на якому здійснюються валютообмінні операції [1, с. 121; 4, с. 127]. Проте, поряд з даними операціями, на валютному ринку здійснюються й інші, пов'язані з рухом позичкового капіталу, що має вираз в іноземній валюті.

На думку А.І. Шмирьової, В.І. Колеснікова, А.Ю. Клімова валютний ринок є механізмом, за допомогою якого переноситься купівельна спроможність між різними країнами світу, надаються або отримуються кредити для здійснення різноманітних міжнародних торговельних операцій; мінімізується схильність до ризику, пов'язаного з коливанням курсу валют [8, с. 49]. На нашу думку, даний підхід до визначення сутності поняття «валютний ринок» є досить вдалим, оскільки розкриває функції валютного ринку. Економісти, працюючи на валютному ринку, повинні усвідомлювати всі переваги, які надає валютний ринок у фінансових відносинах.

Цікавою є позиція Ф.С. Мишкіна, який розглядає валютний ринок не тільки як місце здійснення торговельних операцій з валютою, а й додає до цього ще операції з купівлі й продажу банківських депозитів [7, с. 561]. Дане визначення є досить корисним. Поряд із здійсненням найбільш поширених конверсійних операцій, на валютному ринку здійснюються ще й кредитні та депозитні операції. Іноземна валюта використовується іноді й для емісії цінних паперів. Усе це обумовлено зростаючою динамікою міжнародного руху капіталів.

Б.С. Івасів під поняттям «валютний ринок» розглядає систему економічних відносин, що пов'язані із здійсненням операцій з купівлі-продажу іноземної валюти та інших валютних цінностей [5, с. 483]. Погоджуючись з автором, зазначимо, що поняття «валютні цінності», яке зустрічається в даному визначенні, в різних країнах може по-різному визначатися законодавством. Це може призвести й до різноманітного трактування сутності поняття «валютний ринок».

На думку А.Г. Загороднього та Г.Л. Вознюка, слід розмежовувати поняття «валютний ринок» та «валютообмінний ринок». Під першим вони розуміють систему фінансово-економічних відносин, що пов'язані із здійсненням операцій купівлі-продажу (або обміну) іноземних валют і платіжних документів в іноземних валютах. Другий, на їх думку, являє собою ринок, на якому здійснюються обмінні операції [4, с. 127].

Наведені визначення майже не відрізняються, оскільки в них йдеться мова про однакові за своєю сутністю операції. Проте, даний підхід може бути корисним, якщо в поняття «валютний ринок» включити операції з переміщення валютних коштів у вигляді капіталів.

А.С. Гальчинський визначає валютний ринок як розгалужену систему механізмів, функціонування яких покликано забезпечити купівлю й продаж національних грошових одиниць та іноземних валют з метою їх використання для обслуговування міжнародних платежів [2, с. 373]. Дане визначення є корисним, оскільки в ньому валютний ринок розглядається як складне економічне явище, що функціонує на підставі певної системи фінансових відносин. Проте, валютний ринок являє собою не тільки місце здійснення конверсійних операцій, а й можливість переміщення валютних капіталів.

На валютному ринку, як і на будь-якому іншому, є об'єкти купівлі-продажу та суб'єкти даного ринку. Під об'єктами купівлі-продажу на валютному ринку М.І. Савлук розуміє валютні цінності. Зокрема, він розподіляє їх на іноземні — для резидентів, якщо ни-

ми здійснюється операція купівлі чи продажу даних валютних цінностей за національну валюту, та національні — для нерезидентів, при здійсненні ними операції купівлі чи продажу їх за національну валюту. На валютному ринку здійснюються операції першого й другого виду, тому об'єктом купівлі-продажу є національні та іноземні валютні цінності [3, с. 252].

На думку А.І. Шмирьової, В.І. Колеснікова, А.Ю. Клімова, сутність валютного ринку розкривається в трьох його функціях: перенесення купівельної спроможності, забезпечення кредитом і мінімізація ризику, пов'язаного з курсами обміну [8, с. 49]. Віднесення забезпечення кредитом до прямих функцій валютного ринку є досить сумнівним, оскільки, залежно від постійних змін у нормативно-правовій базі, якою регулюється діяльність суб'єктів валютного ринку, виконання ним зазначеної функції на рівні конкретної держави може бути обмежено.

Б.С. Івасів вважає, що основним функціональним призначенням валютного ринку є врівноваження попиту та пропозиції на іноземну валюту як специфічний товар, що обертається на даному ринку [5, с. 483]. На його думку, котирування валюти встановлюється на підставі попиту та пропозиції, як і на будь-який інший фінансовий актив або матеріальне благо.

Як справедливо зазначає А.С. Гальчинський, одним з найважливіших функціональних призначень валютного ринку слід вважати можливість забезпечити реальну свободу вибору й дій власника валюти [2, с. 373]. На його думку, зрілість валютного ринку характеризується не лише обсягами здійснення валютних операцій, а й здатністю валютного ринку повною мірою виконувати саме ці його функції.

Отже, розглянувши декілька підходів щодо визначення сутності поняття «валютний ринок», можна сформулювати таке його визначення, що буде в більш повному обсязі розкривати економічну природу даного поняття. Під поняттям «валютний ринок», з економічної точки зору, розуміємо фінансово-економічні відносини, в процесі яких зустрічається попит і пропозиція на іноземну валюту, здійснюються конверсійні операції та операції з переміщення валютних капіталів. З організаційно-технічної точки зору валютний ринок являє собою електронну мережу, що сполучає між собою дилінгові центри та банки, які складають інфраструктуру даного ринку.

Валютний ринок — це сфера економічних відносин, що проявляються при здійсненні операції з купівлі-продажу іноземної валюти та цінних паперів у іноземній валюті, а також операцій з інвестування валютного капіталу. На валютному ринку зіштовхуються попит в особі покупця й пропозиція в особі продавця.

На ринку будь-який економічний суб'єкт завжди виступає тільки як продавець або покупець. Кожен з них має свої фінансові інтереси, які можуть збігатися або не збігатися. При збігу інтересів відбувається купівля-продаж валютних цінностей. Тому валютний ринок — своєрідний інструмент узгодження інтересів продавця й покупця валютних цінностей. Будь-яка дія продавця або покупця на ринку пов'язана з комерційним ризиком. Комерційний ризик являє собою небезпеку можливих втрат від здійснення тієї чи іншої фінансово-комерційної діяльності. Валютний ринок містить також поняття валютного ризику — одержання господарюючим суб'єктом додаткових витрат або доходів залежно від зміни курсів валют [6, с. 11-12].

Отже, за допомогою валютного ринку здійснюється узгодження інтересів інвесторів, продавців і покупців валюти та валютних капіталів, обслуговується міжнародний платіжний оборот, в якому оплачуються грошові зобов'язання юридичних і фізичних осіб різних країн.

1. *Боринець С.Я.* Міжнародні валютно-фінансові відносини: підруч.— 3-тє вид., стер.— К.: Т-во «Знання», КОО, 2001.— 305 с. 2. *Гальчинський А.С.* Теорія грошей: навч. посіб.— К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001.— 411 с. 3. Гроші та кредит: Підручник.— 3-тє вид., перероб. і доп. / М.І. Савлук, А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна та ін.; За заг.ред. М.І.Савлука.— К.: КНЕУ, 2002.— 598 с. 4. *Загородній А.Г., Вознюк Г.Л.* Гроші. Валюта. Валютні цінності: Термінологічний словник.— Львів: Бак, 2000.— 184 с. 5. *Івасів Б.С.* Гроші та кредит: підруч.— Вид. 2-ге, змін. і доп.— Тернопіль: Карт-бланш, 2005.— 528 с. 6. *Костенко Р.В.* Міжнародна валютна біржа FOREX: навч. посіб. / Р.В. Костенко.— Одеса: Астропринт, 2010.— 168 с. 7. *Мишкін, Фредерік С.* Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків / Пер. з англ. С. Панчишин, А. Сташишин, Г. Стеблій.— К.: Основи, 1999.— 963 с. 8. *Шмырева А.И., Колесников В.И., Климов А.Ю.* Международные валютно-кредитные отношения.— СПб: Питер, 2002.— 272 с.